Het Oversticht

Redengevende omschrijving Eektermerksluis Gemeente Oldebroek

Het Oversticht
Zwolle, 30 juni 2020

Het Oversticht

Inhoud

Algemene gegevens 3
Inleiding bouwhistorie 4
Omschrijving 4
Waardering 5
Situering 6
Beeldverslag huidige toestand 7
Bronnen 10
Colofon 11

Algemene gegevens

Naam object:	Eektermerksluis
Straat + huisnummer:	Kamperdijk ongenummerd
Postcode + plaats:	8097 SM Oosterwolde
Perceelnummer:	ODB01AD00010 en ODB01AD00014
Oorspr. functie:	Waterwerk: sluizen en duikers
Huidige functie:	Waterwerk: sluizen en duikers
Bouwjaar:	1783

Inleiding bouwhistorie

Reeds vroeg zijn de streken ten noorden van Elburg door de aanleg van dijken beveiligd tegen het zeewater, dat bij overstroming door de achter Oldebroek gelegen hogere gronden van de noordelijke Veluwezoom wordt gestuit. De oudste bescherming is waarschijnlijk te vinden in den thans als weg nog bestaande Winterdijk. De steeds verder gaande ontginning van de broeklanden en het steeds hoger worden van de zeevloeden maakte een nieuwe bedijking nodig.

De Eektermerksluis maakt deel uit van een groter stelsel waterwerken dat is aangelegd om het achtergelegen laagland bescherming te bieden tegen hoge waterstanden van de voormalige Zuiderzee. In 1359 kregen de ingelanden van Oosterwolde toestemming van de Hertog van Gelre REINALD III voor het aanleggen van een dijk tussen Elburg en de buurtschap Noordeinde, aansluitend aan de Drontherdijk, om de veenontginningen droog te houden. Zo is de Zomerdijk ontstaan, die van Elburg in noordelijke richting loopt. Om ook de stad en de omringende weidegronden te beschermen, besloot de stad Elburg de dijk over hun grondgebied te verlengen met de aanleg van de Kamperdijk en de Kerkdijk tot het dorp Doornspijk. De zeepolder Oosterwolde werd daarmee een feit. De afwatering van het binnendijkse gebied gebeurde aanvankelijk met een aantal sluizen en duikers die profiteerden van eb en vloed. De polder was lange tijd onderverdeeld in een vier delen of merken, van noord naar zuid: Noordermerk, Bolsmerk, Lummermerk, Eektermerk. Elk van deze vier merken had een gelijknamige sluis en het onderhoud werd afzonderlijk geregeld, maar met het gezamenlijke doel om de polder droog te houden. Toen het polderreglement van 1890 van kracht werd, werden de merken als zelfstandige onderafdelingen opgeheven en het beheer van de sluizen en waterwerken aan het algemene polderbestuur overgedragen.

Nu behoort de Eektermerksluis - net als de Bolsmerksluis, Lummermerksluis en Geldersesluis - tot de Noordelijke Randmeerdijk, de primaire waterkering langs het Drontermeer, en zo wordt nog altijd het achterland tegen hoogwater beschermd.

Omschrijving

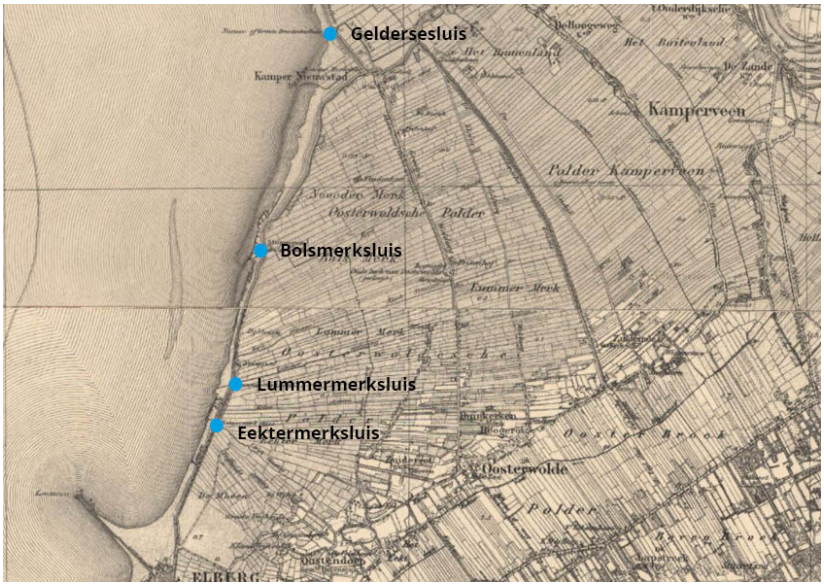
De Eektermerksluis is gelegen naast een woonhuis aan de Kamperdijk. Het complex bestaat uit een sluis en duiker en heeft een betonnen casco buitendijks, dat overgaat in een gemetseld deel tot de frontgevel met enkele houten deur. De sluismuur heeft een plaquette met een tekst en het jaartal 1783. De opzet van de sluizen is vrijwel gelijk, alleen de vorm en grootte varieert. In de betonnen wanden zijn sparingen ingestort waartussen de schotbalken gezet kunnen worden. Door de grootte en de constructie van de betonwanden, zijn betonnen dwarsliggers tussen de twee wanden hier weggelaten. De deur kon bediend worden middels een lier, die reeds lange tijd buiten gebruik is. Het gemetselde deel van de steens wanden is opgetrokken in kruisverband. Het is niet zeker of dit een esthetische schil is, of dat dit deel volledig gemetseld is. Het geheel wordt afgedekt met een steens rollaag aan de bovenzijde. De enkele houten deur draait naar buiten en dekt een halfronde, gemetselde duiker af. Aan de binnendijkse kant is het kunstwerk fraai uitgemetseld en in twee stappen vergroot tot het gevelfront aan deze zijde. De uitwaaierende gemetselde wanden na het gevelfront met de openingen is al eens opnieuw opgetrokken in een afwijkende steen. Deze gemetselde “steunberen” volgen met de bovenzijde het talud van de dijk. De beëindigingen van deze muurdammen zijn voorzien van vlechtwerk. In de gemetselde muurdammen zijn verschillende muurankers opgenomen om het metselwerk op de plek te houden. De halfronde boog van de duiker is gemetseld als anderhalf steens rondboog. De opening wordt achter dat front groter en is hier voorzien van een korfboog in een steens uitvoering. Deze overwelving is zeer zorgvuldig en vaardig gemetseld van een halfronde kleinere vorm, vloeiend naar een grotere korfboog vorm.

Waardering

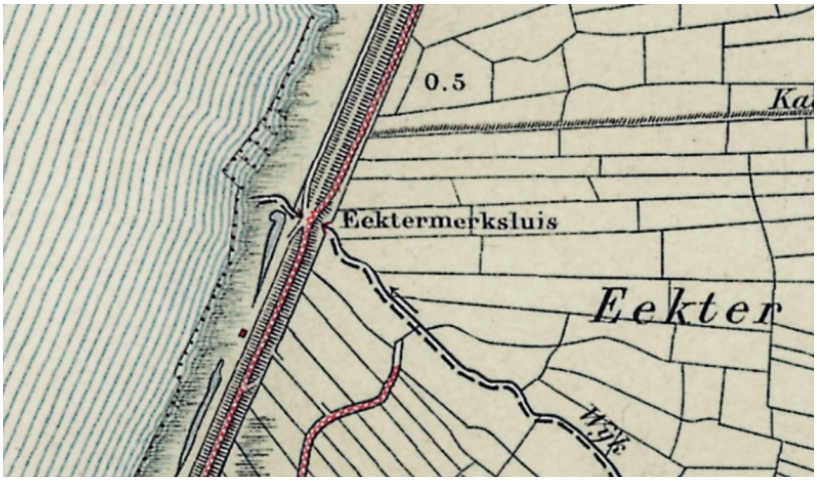
De Eektermersluis is van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:

- als kenmerkend element in de ontwikkelingsgeschiedenis van de waterhuishouding van de gemeente Oldebroek;
- vanwege de ensemblewaarde binnen het gave complex van waterwerken van Polder Oosterwolde;
- als typologisch voorbeeld van een uitwateringssluis met duiker;
- vanwege de bijzondere architectonische detaillering in het metselwerk en muurankers.
- door de ligging op de overgang van de oude Kamperdijk-Zomerdijk en de sterke visuele verbondenheid met het waardevolle cultuurlandschap;
- vanwege de gaafheid van het complex van volume en in opzet en detaillering.

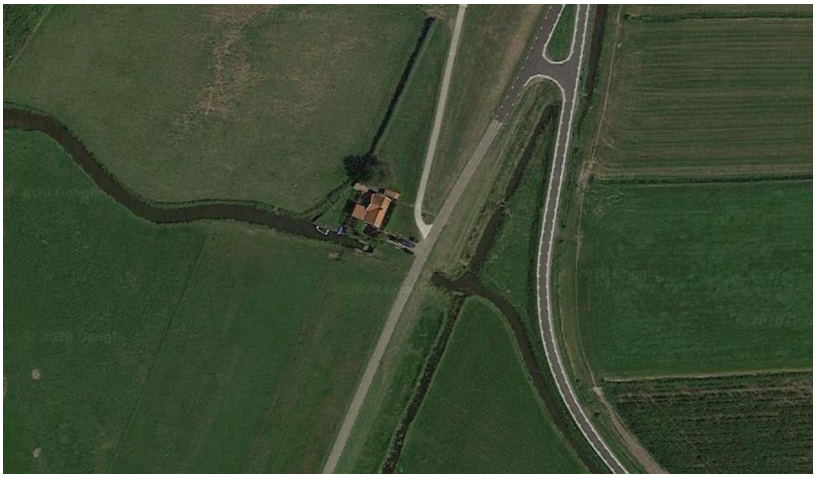
Situering

Overzicht waterwerken op kaart 1925.

1925

2020

Foto’s huidige toestand

Bronnen

Waterwerken in de gemeente Elburg en Oldebroek, 2014

Witteveen en Bos, *Effectnotitie cultuurhistorisch erfgoed*, april 2020

Witteveen en Bos, *Planuitwerkingsfase Noordelijke Randmeerdijk: Ontwerprapport Kunstwerken*, maart 2020

Gelders Archief
https://www.geldersarchief.nl/

Googlemaps
https://www.google.nl/maps

Historisch Geografisch Informatiesysteem
www.hisgis.nl

Topotijdreis
www.topotijdreis.nl

Colofon

Titel
Redengevende omschrijving: Eektermerksluis, Gemeente Oldebroek

Opdrachtgever
Gemeente Oldebroek

Uitvoerder
Het Oversticht

Datum
30 juni 2020